

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Емилия Хинкова Евгениева
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен 'доктор'

в област на висше образование *1. Педагогика,*

професионално направление *1.2. Педагогика,*

докторска програма *по Специална педагогика,*

Автор: *Екатерини Фотиос Гаку.*

Тема: *Изследване на потребностите на родителите на деца с увреждания*

Научен ръководител: *доц. д-р Емилия Хинкова Евгениева*

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Представените материали за оценка са: дисертационен труд, автореферат, публикации, автобиография, административни документи: заповеди и протоколи.

2. Актуалност на тематиката

Състоянието на семействата и помощта, от която те имат нужда в момента, в който се установи, че тяхното дете е със специални образователни потребности, е важен, но малко изследван проблем. Цялото внимание на специалистите и институциите е насочено към детето и неговите потребности, но малко се мисли какво се случва с родителите и близките на това дете. Проблемите, които съпътстват семейството от този момент нататък са специфични и изискват от тях събиране, систематизиране и прилагане на нов начин за отглеждане и подкрепа на детето, създаване на нови стереотипи за живот, както и формирането на нова култура за взаимодействие и живот в стандартното общество. Проучването на потребностите на тези семейства, от своя страна, е част от цялостния процес на разработване на подкрепа и приобщаване на децата със специални образователни потребности. Създаването на система за обгрижване на семейството не само може да облекчи и подобри развитието на детето, но ще подобри адаптацията на родителите към новата действителност, както и ще подобри тяхното реорганизиране и създаване на възможности за последваща им професионалната реализация.

В този смисъл представената дисертация е актуална и значима за практиката.

3. Познаване на проблема

Направеният теоретичен обзор е базиран върху 284 източника, спрямо които докторантката е разработила основните акценти в изследователската си постановка. Първо тя е разгледала ролята на семейството за децата с увреждания. Проблемът е особено актуален в условията на съвременното състояние на взаимодействието между училище и семейство. Днес

се налагат промени на социалните и културни модели на семейните задължения и бащите се включват значително по-активно в отглеждането на детето. В тези условия отглеждането на дете със специални образователни потребности в новия модел семейство изисква и ново проучване и анализиране.

Вторият акцент е върху поведенческите проблеми и начина на тяхното преодоляване от семейството на дете с проблеми в развитието. Завишената тревожност, трудност при адаптирането и приемането на състоянието на детето, финансовите проблеми, времето, необходимо за подкрепа на детето и т.н., са фактори, които изискват специално внимание и анализ. В литературата има малко изследвания в тази посока.

Третият акцент е поставен върху обучението и формирането на социална активност на детето със специални образователни потребности и възможностите на семейството да подкрепят и развият детето си в тази посока. Екатерина Гаку разглежда нормативните възможности и анализира доколко и как това може да достигне до родителите в по-синтезиран вид.

Обособените фактори, в резултат на направения литературен анализ, са в основата на разработения изследователски инструмент.

4. Методика на изследването.

Изследването е проведено през 2016-2018 година. На няколко пъти в текста, докторантката прави уговорката, че състоянието на общественото и икономическо развитие на страната в този период е тежко и това се отразява особено много на институционалната подкрепа и грижа за децата със специални образователни потребности. В този смисъл изследването има специфична характеристика произтичаща от времето, в което се прави. Възрастта на децата в семействата е между 8-12 години. Това дава друга специфика на данните. Първо, семействата вече имат значителен период от грижа за детето си, в който са се изградили определени умения и стереотипи. Второ, грижата им е свързана не само с отглеждането на детето вкъщи, но и с училището и начинът на неговата социализация в класа. Трето, анкетата е раздавана на родителите през учителите, които обучават това дете. Следователно, в начина на възприемане на анкетата може да се помисли доколко и как удовлетвореността на родителите за грижата към детето им в училище, може да окаже влияние върху техните отговори. С други думи, извадката и резултатите, които се получават в дисертационното изследване имат своите ограничения, част от които в края на дисертацията са уговорени от докторантката.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертационното изследване е базирано на анкетно проучване на потребностите на родители на деца със специални образователни потребности. Адаптираният от докторантката

въпросник на Sexton, D. V. Barel & B. Thompson (1992) има за цел да проучи няколко аспекта от потребностите на родителите: информация, семейна и социална подкрепа, финансова подкрепа, взаимодействие с другите, обществени услуги, грижи за децата. Факторите, които се наблюдават са: възраст, пол, ниво на образование, семейно положение, място на пребиваване, годишен доход.

Събраните данни се подлагат на количествен и качествен анализ. Направен е кръстосан анализ между някои от групите потребности. Изведена е статистически значима разлика между: “информация” и “семейна и социална подкрепа”, както между “необходимост от социална и семейна поддръжка” и “необходимост от социална подкрепа” и др. Тези зависимости потвърждават посоката, в която се опитва да се върви с процеса на интегриране, а именно създаване на нова философия и култура на общество без изключване. Получените зависимости подкрепят вече направената констатация за качествата на докторантката, на основание на литературния обзор, а именно - умения за систематизиране и структуриране на информация, която разкрива същностни страни на изследван проблем.

Заключителният етап от анализа на данните е направен в сравнителен план на получените от анкетирането резултати и проучените данни от близки изследвания. Това дава възможност да се оцени приноса на докторантката с настоящото дисертационно изследване конкретно. Да се проследи какво развитие има във времето изследвания проблем.

Техническото оформление на дисертацията е прецизно, което допълва отличната структура на анализа на събраните и представени данни.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Представените публикации са достатъчно. В тях Екатерина Гаку представя всеки от етапите на своята разработка – работа по теоретичната част, работа по адаптиране на инструмента за изследване, работа по анализа на данните. Формулираните приноси представят значимостта на дисертационното изследване коректно.

7. Автореферат

Авторефератът отговаря на изискванията за обем и съдържание. Синтезирано и представително са зададени основните литературни източници, върху които се базира проблемът на изследването. Резултатът от изследването е представен с основните акценти в него.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Разработеното дисертационно изследване е важно за теоретичното проучване и анализиране на проблемите на семейството на деца със специални образователни потребности. Практическата стойност на изследването тепърва предстои да бъде развивана и разработвана. В този смисъл препоръчвам разработване на ръководство за родители, което да попълва празнините от информация за възможностите за подкрепа, финансиране и реализиране на тяхното дете.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на СУ „Св. Климент Охридски“.

Дисертационният труд показва, че докторантката Екатерина Гаку притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’ на Екатерина Гаку в област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление, 1.2. Педагогика, докторска програма по Специална педагогика

10 май 2019г.

Изготвил становището:

доц. д-р Емилия Евгениева